

**ФІТОНЦИДНІ ВЛАСТИВОСТІ ГОЛОНАСІННИХ ПАРКУ-ПАМ'ЯТКИ
САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ
«ПАРКУ АГРОБІОСТАНЦІЇ» ПНПУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА**

Перерва В. М., студент

Кононенко Д. М., студент

Гомля Л. М., кандидат біологічних наук кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології

Сагайдак В. Р., асистент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Станом на сьогодні, серед науковців стає все більш популярним вивчення взаємозв'язків у природі. Одним із важливих аспектів досліджень є вплив рослин на інші живі організми, а особливо – вивчення фітонцидів та їх властивостей. Важливість цього питання обумовлена тим, що явище фітонцидності може зіграти важливу роль у боротьбі зі шкідниками та хворобами в сільському і лісовому господарстві, при зберіганні овочів, стерилізації продуктів, різноманітному використанні в медицині, ветеринарії, харчовій промисловості та ін.[1].

Однією з найважливіших особливостей фітонцидів є специфічність їхньої дії. Навіть в мікроскопічних дозах вони можуть затримувати ріст та розмноження одних мікроорганізмів, стимулюючи ріст і розвиток інших і відігравати суттєву роль в регулюванні складу мікрофлори повітря, ґрунту і води[2].

Під час вивчення видового складу голонасінних парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парку агробіостанції» ПНПУ імені В. Г. Короленка, нами було встановлено що сучасний видовий склад дендрофлори нараховує 183 види і 24 форми, які належать до 86 родів, 29 родин. Із них до відділу Gymnospermae належить 19 видів та 13 форм. Дві родини (Taxaceae та Ginkgoaceae) у своєму складі мають лише один вид; одна

родина (Сипressaceae) – 9 видів та 11 форм; родина Pinaceae – 8 видів та 2 форми. Усі вище перераховані види відділу Gymnospermae володіють фітонцидними властивостями. На нашу думку, найбільш цікавими фітонцидними видами є: Тис ягідний – *Taxus baccata* L. родина Taxaceae та Гінкго дволопатеве – *Ginkgo biloba* L. Гінкго дволопатеве родина Ginkgoaceae, які належать до раритетних видів рослин, занесених до офіційних переліків, охороняються та представляють велику наукову цінність.

Тис ягідний – *Taxus baccata* L. Реліктовий (третинний) вид з диз'юнктивним ареалом. Статус: III категорія. Занесений до Червоної книги Української РСР (1980).

Хвойне дерево або кущ заввишки 3 – 16 м, з пластинчастою або гладкою корою. Роста повільно. Тривалість життя від 1 до 3 тис. років. Деревина важка, міцна, червоного кольору. Хвоїнки голкоподібно лінійні, темно-зелені, блискучі, знизу – світло-зелені, матові; отруйні. Насіння кістянковидне, їстівне. Цвіте у квітні – травні. Плодоносить у вересні – жовтні. Розмножується насінням і вегетативно. Фітонцидна, тіншовитривала рослина.

Поширення: Українські Карпати, Передкарпаття, Кримські гори. Вид поширений також у гірських районах Зх. і Пд.-Сх. Європи, у Середземномор'ї, на Близькому Сході, у Пн. Ірані, на Кавказі. Популяції локальні, нечисленні, кількість їх скорочується. Причини зміни чисельності: масове вирубування у минулому заради цінної деревини[3].

У парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парку агробіостанції» ПНПУ імені В. Г. Короленка тис ягідний представлений 7 екземплярами.

Гінкго дволопатеве – *Ginkgo biloba* L. Реліктовий вид, занесений до Міжнародної Червоної книги.

Листопадне дводомне (є окремо чоловічі і жіночі екземпляри) дерево з тонкою зморшкуватою корою. Листки віялоподібні, дволопатеві, на вкорочених пагонах розміщені пучками, на сортових – почергово. Жилкування дихотомічне. Запилення анемофільне. Світлолюбна, зимостійка, недостатньо

посухостійка рослина. Невिбаглива до родючості ґрунту. Стійка проти забруднення повітря. Чутлива до затінення та ущільнення ґрунту. Фітонцинда[4].

Оригінальна крона, форма листків та яскравий жовтий колір восени. Заслужує на охорону і поширення як живий наочний посібник у навчально-освітній роботі. Цінна лікарська рослина. Природний ареал: Китай (мішані ліси в горах Дянь-Му-Шань), Японія.

У парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парку агробіостанції» ПНПУ імені В. Г. Короленка гінґо дволопатеве представлено 3 екземплярами.

Отже, відділ Gymnospermae парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парку агробіостанції» ПНПУ імені В. Г. Короленка налічує 19 видів та 13 форм, що є цінними джерелами біологічноактивних сполук -фітонцидів та мають важливе значення в регулюванні мікробної флори повітря та підтримці стабільності біологічного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Григора І. М. Ботаніка. Навчальний посібник для аграрних університетів / І. М. Григора, С. І. Шабарова, І. М. Алейнікова. – К. : Фітосоціоцентр, 2000.-196 с.
2. Мороз І.В. Ботаніка з основами екології / І.В. Мороз, Б.К. Гришко-Богменко. – К. : Вища школа, 1994. – 240 с.
3. Кондратюк Є.М. Словник-довідник з екології. / Є. М. Кондратюк, Г. І. Харкота. – К., 1987.
4. Липа О. Л. Визначник хвойних рослин. / О. Л. Липа – К.: Вища школа, 1993. – 187 с.